

373.2:37.015.311(082)

Ф 79

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Кривий Ріг

11–12 жовтня 2012 року

МЕТОДИ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Виховання у дітей самостійності, працелюбності, правильного ставлення до праці – одне з основних завдань, що їх розв'язують дошкільний заклад разом із родиною.

Сьогодні більшої ваги набувають питання економічної та трудової підготовленості молоді до життя в суспільстві. Питання трудового виховання підростаючого покоління розглядають у працях О. Усова, Я. Неверович, З. Борисова, Г. Беленька, М. Машовець та ін.

Метод виховання визначається сучасною педагогічною наукою як спосіб взаємопов'язаної діяльності вихователя й вихованців, спрямованої на формування в дітей поглядів, переконань, навичок і звичок поведінки. Особистість формується й розвивається тільки в діяльності.

Можна виокремити такі групи методів трудового виховання: методи організації трудової діяльності; методи словесно-емоційного впливу; методи стимулювання. Так, серед методів організації трудової діяльності можна виокремити такі: спільна праця дитини й дорослого, приклад дорослого, показ і пояснення, вправління. Основним методом трудового виховання є прилучення дітей до праці у процесі спільної трудової діяльності, коли діти опановують трудові навички – а це є передумовою переходу до самостійних форм організації трудової діяльності.

Дорослому слід наголошувати на значущості спільних із дитиною зусиль для отримання результату (прибирання, догляд за одягом та взуттям, приготування їжі, догляд за рослинами, тваринами тощо). Це сприяє формуванню узагальненого позитивного ставлення вихованця до трудової діяльності. Дорослий подає зразок загального ставлення до праці, виконання своїх обов'язків. Конкретні трудові вміння (скопування землі, полив рослин, дія з інструментами) формуються за допомогою методу показу способу дії.

Широко використовується такий метод формування необхідних умінь та якостей шляхом багаторазового повторення дій, як вправління, що відбувається через систематичне залучення дітей до праці. Доцільно поєднувати його з ігровим методом.

Основним методом словесно-емоційного впливу виступають розповідь, бесіда, читання творів художньої літератури, роз'яснення, навіювання. Зміст розповідей може бути різноманітний: цікаві історії з

дитинства дорослого щодо навчання трудових умінь чи набуття трудового досвіду, трудова діяльність дітей вдома і в дитячому садочку.

Участь двох сторін – вихователя й вихованців передбачає такий метод обговорення конкретних знань, фактів, подій, як бесіда, через яку поглиблюється, зміцнюється моральні та соціальні поняття, формується у дітей відповідне ставлення до себе, довкілля. Зокрема, таким методом активно послуговувався В. Сухомлинський. Ефективність використання цього методу можлива за умов: актуальності обраної теми; постановки питань переважно проблемного характеру; позитивного, емоційного фону бесіди, уваги до кожної точки зору, підведення дітей до самостійних висновків, узагальнень [1, с. 65].

Метод роз'яснення застосовується для того, щоб виробити у дітей правильне ставлення до праці, сформувати мотив діяльності та ін.

Особливо схильні діти до навіювання – методу, для якого характерне некритичне сприймання педагогічного впливу. Активізує емоційну сферу дітей, спонукає до співпереживання читання творів художньої літератури – ефективного методу трудового виховання дошкільнят.

Часто супроводжує показ способу дії інструктаж – словесний метод трудового виховання. Його проводять під час навчання різноманітних дій (на городі, квітнику, при організації чергувань тощо).

Методи, що спонукають дитину до дії, дають їй поштовх, заохочення – це методи стимулювання (заохочення, змагання, покарання). Збудження позитивних емоцій у дитини, їх закріплення у свідомості лежать в основі методу вияву позитивної оцінки діяльності й поведінки дитини – заохочення. Види заохочення: схвалення (у вигляді слова, міміки, жестів), подяка, моральна чи матеріальна винагорода. Зазначимо, що найціннішою формою винагороди для дошкільника є спілкування з дорослим.

У роботі з дітьми старшого віку використовується метод спрямування природної потреби дітей у суперництві та пріоритеті на виховання потрібних їм і суспільству якостей – змагання. Таким чином діти засвоюють досвід суспільної поведінки, розвивають фізичні, моральні, естетичні якості. Змагання мають бути посильними, захоплюючими, конкретними.

Дискусійним у педагогічній теорії та практиці є метод покарання. Серед його форм – несхвалення поведінки дитини, зауваження, попередження та ін. Покарання має бути дієвим, справедливим, індивідуальним, не образати дитину, надавати дитині перспективу [1, с. 71]. Такий метод використовується в комплексі з іншими, потребує

педагогічного такту, знання дитячої психології. Не можна застосовувати фізичні покарання та покарання працею.

На формування уявлень про сучасні професії дорослих у дошкільників впливають ознайомлення дітей з інформацією про особливості професії, методика ознайомлення дітей з професіями дорослих, наявність матеріальної бази, співпраця сім'ї та дошкільного навчального закладу. Серед методів ознайомлення з професіями дорослих виокремлюють: бесіди, розповідь вихователя про конкретну професію, спостереження за професійною діяльністю, читання творів художньої літератури, спільна праця дорослих і дітей, дидактичні та творчі ігри. Найбільш ефективними серед форм організації навчання є: екскурсії, конкурси, зустрічі з представниками різних професій, майстер-класи професіоналів тощо [1, с. 82]. Вирішальну роль у формуванні ставлення дітей до праці, соціалізації дитини відіграють знання про трудову діяльність дітей.

Дієвим методом залучення до праці дітей дошкільного віку виступає гра. На основі ігор, творчої праці формується звичка до буденної роботи. І гра, і праця приносять дитині задоволення, є засобом її самореалізації. В ігровій формі формуються різноманітні трудові навички. Поступово у дитини формується цілеспрямованість, вольові якості, самостійність, ініціативність.

Отже, щоб поліпшити ставлення сучасників до праці, треба переглянути систему знань про працю дорослих, яку отримують діти, змінити ставлення людей до праці, сформувати у дітей працелюбність – одну з базових якостей особистості. Важливим є правильний вибір інформації для дітей про трудову діяльність дорослих, методика її подання відповідно до потреб і запитів дошкільників. Безперечно, проблема трудового виховання дошкільників потребує сучасних підходів для свого розв'язання.

Література

- 1.Беленька Г. Зростання дошкільника в праці / Г. Беленька. – К. : Шкільний світ, 2010. – 107 с.
- 2.Трудове виховання дітей дошкільного віку/ за ред. О. М. Лещенка. – К. : Радянська школа, 1996. – 132 с.
- 3.Швайка Л. Організація трудової діяльності в дитячому садку / Л. Швайка. – Х. : Основа, 2008. – 187 с.